

POSTANOWIENIE

Dnia 25 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon

w sprawie **M. Z.**,
uniewinnionego od popełnienia czynu z art. 217 § 1 k.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej,
na posiedzeniu w dniu 25 października 2023 r.
kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść A.K. od wyroku
Sądu Okręgowego w Białymstoku
z dnia 26 maja 2021 r., sygn. VIII Ka 208/21,

postanawia:

- 1. na podstawie art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. w zw. a art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 524 § 3 k.p.k. kasację pozostawić bez rozpoznania;**
- 2. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciążyć Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

W dniu 6 grudnia 2019 r. wpłynął do Sądu Rejonowego w Białymstoku prywatny akt oskarżenia przeciwko M. Z., sporządzony przez A. Z. – działającą w imieniu małoletniego syna M. Z. w charakterze jego przedstawiciela ustawowego, w którym M. Z. został oskarżony o to, że w dniu 12 grudnia 2018 roku w B., spowodował obrażenia ciała małoletniego M. Z. w postaci urazu prawego barku, naruszających czynności narządu ciała na czas poniżej 7 dni, tj. o czyn z art. 157 §

2 k.k. Jednocześnie A. Z. złożyła wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu dla małoletniego M. Z.. (*k. 3-4v., 15-15v., sygn. akt XIII K 1641/19*).

W dniu 17 stycznia 2020 r. wpłynęło kolejne pismo A. Z., działającej w charakterze przedstawiciela ustawowego pokrzywdzonego małoletniego, w którym wniosła ona o ustanowienie kuratora do reprezentowania praw małoletniego M. Z. w procesie karnym o sygn. akt XIII K 1641/19 zainicjowanym prywatnym aktem oskarżenia z dnia 6 grudnia 2019 r. przeciwko ojcu małoletniego – M. Z. oraz wycofała wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu dla małoletniego. (*k. 25-25v., sygn. akt XIII K 1641/19*).

W dniu 22 maja 2020 r. Sąd Rejonowy w Białymstoku (sygn. IV Nsm 176/20) ustanowił adw. M. J. kuratorem małoletniego M. Z., celem reprezentowania tego małoletniego w postępowaniu karnym Sądu Rejonowego w Białymstoku w sprawie XIII K 1641/19. (*k. 39, sygn. akt XIII K 1641/19*).

Wyrokiem z dnia 29 stycznia 2021 r. (sygn. XIII K 1641/19) Sąd Rejonowy w Białymstoku uznał M. Z. za winnego popełnienia czynu z art. 217 § 1 k.k. i wymierzył mu karę grzywny w wysokości 50 stawek dziennych przyjmując, że jedna stawka jest równoważna kwocie 20 zł.

Orzeczenie to zostało zaskarżone apelacją obrońcy oskarżonego M. Z., po rozpoznaniu której wyrokiem Sądu Okręgowego w Białymstoku w dniu 26 maja 2021 r. (sygn. VIII Ka 208/21):

- w pkt I. uniewinniono oskarżonego M. Z. od popełnienia zarzuconego mu czynu,

- w pkt II. zasądzono od ustawowej przedstawicielki małoletniego oskarżyciela prywatnego A. Z. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 619,92 zł tytułu zwrotu wynagrodzenia kuratora ustanowionego z urzędu dla małoletniego oskarżyciela prywatnego zasądzanego przez Sąd Rejonowy,

- w pkt III. zasądzono od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. J. kwotę 516,60 zł, w tym kwotę 96,60 zł podatku VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu odwoławczym,

- w pkt. IV zasądzone od ustawowej przedstawicielki małoletniego oskarżyciela prywatnego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 100 zł tytułem opłaty za drugą instancję i obciąża w/w kwotą 516,60 zł z tytułu pozostałych kosztów procesu za postępowanie odwoławcze.

Kasację od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku wywiódł obecnie Rzecznik Praw Obywatelskich i — zaskarżając ten wyrok na korzyść A. Z. w zakresie pkt. II o wynagrodzeniu kuratora i pkt IV. o zasądzeniu opłaty za postępowanie odwoławcze i pozostałych kosztów za to postępowanie - zarzucił mu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie:

- art. 618 § 1 pkt 11 k.p.k. i art. 98 § 2 pkt 2 i art. 98 § 3 k.r.o., poprzez zasądzenie od A. Z. na rzecz Skarbu Państwa zwrotu wynagrodzenia kuratora ustanowionego z urzędu dla małoletniego oskarżyciela prywatnego w sytuacji, gdy me mogła ona występować w sprawie, gdzie oskarżonym był drugi z rodziców, jako ustawowa przedstawicielka tego oskarżyciela - pkt II wyroku,

- art. 632 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 98 § 2 pkt 2 i art. 98 § 3 k.r.o., w następstwie zasądzenia od „ustawowej przedstawicielki małoletniego oskarżyciela prywatnego” M. Z. zwrotu kosztów procesu związanych z postępowaniem odwoławczym w całości, mimo iż nie mogła ona wykonywać praw tego małoletniego jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, w tym także z oskarżenia prywatnego, bowiem oskarżonym był drugi z rodziców - pkt IV wyroku.

Podnosząc takie zarzuty, Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie w zaskarżonej części wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku oraz przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania w zakresie wskazanym w pkt IV tego wyroku w odniesieniu do kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona przez Rzecznika Praw Obywatelskich okazała się być niedopuszczalna z mocy ustawy, dlatego należało pozostawić ją bez rozpoznania.

W pierwszej kolejności należy pochylić się nad sytuacją procesową A. Z.. Z pełnym przekonaniem należy powiedzieć, że w toku postępowania karnego nie

działała jako ustawowy przedstawiciel małoletniego syna i nie realizowała przysługujących mu praw. Nie była zatem ani stroną, ani uczestnikiem postępowania. Jak bowiem słusznie zauważył Sąd Najwyższy w uchwale składu 7 sędziów z dnia 30 września 2010 r., sygn. akt I KZP 10/10 „Rodzic małoletniego nie może, działając w charakterze przedstawiciela ustawowego, wykonywać praw tego małoletniego jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, w tym także w postępowaniu z oskarżenia prywatnego, jeżeli oskarżonym jest drugi z rodziców.”

W celu zapewnienia małoletniemu należytej reprezentacji w toku postępowania karnego został ustanowiony przez Sąd Rejonowy w Białymstoku kurator w osobie adw. M. J. (sygn. IV Nsm 176/20). Od tej chwili małoletni M. Z. był w całym procesie z oskarżenia prywatnego reprezentowany przez kuratora. Faktem jest, że prywatny akt oskarżenia sporządziła w imieniu małoletniego jego matka – A. Z., jednak to adw. M. J., działając w roli kuratora, już na pierwszej rozprawie głównej w dniu 7 października 2020 r. (*k. 80-86v., sygn. akt XIII K 1641/19*), poparł prywatny akt oskarżenia przeciwko M. Z., dokonując czynności jego osobistego odczytania. W dalszym czasie aktywnie reprezentował małoletniego w procesie na kolejnych rozprawach w postępowaniu pierwszo i drugoinstancyjnym (*k. 94-97, 108-110, 154-155, sygn. akt XIII K 1641/19*), formułując nadto odpowiedź na apelację (*k. 144-146, sygn. akt XIII K 1641/19*), co łącznie stanowiło o prawidłowej reprezentacji małoletniego M. Z. w całym procesie przeciwko jego ojcu – M. Z..

Pomimo powyższych ustaleń, które – jak się zdaje – znajdowały się także w zasięgu widzenia rozpatrujących sprawę sądów, A. Z. została obciążona kosztami postępowania, opłatą czy obowiązkiem zwrotu wynagrodzenia kuratora ustanowionego z urzędu w postępowaniu przed Sądem Rejonowym w Białymstoku. Pomimo statusu procesowego A. Z., orzekający w sprawie sąd zastosował się bowiem do treści art. 632 pkt 1 k.p.k., zgodnie z którym, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania koszty procesu w sprawach z oskarżenia prywatnego ponosi oskarżyciel prywatny.

Istotną kwestią pozostaje także kierunek wywiedzionego przez Rzecznika Praw Obywatelskich nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Z pewnością nie może o tym przesądzać samo literalne jego określenie przez autora kasacji. Obowiązkiem

sądu jest jego każdorazowe badanie. O ile wydane i kwestionowane obecnie rozstrzygnięcie dotyczące zwrotu wynagrodzenia kuratora oraz zwrotu kosztów procesu związanych z postępowaniem odwoławczym narusza prawa A. Z. jako osoby, to z formalnoprawnego punktu widzenia nie można powiedzieć, że narusza jej prawa, jako prawa strony, skoro – jak już wyżej ustalono – stroną postępowania procesowego nigdy nie była. Kierunek środka zaskarżenia może zostać w tym przypadku wyznaczony jedynie interesem uniewinnionego M. Z., a skoro tak, to kierunek wywiedzionej kasacji należało uznać za kierunek dla niego niekorzystny.

Z przyczyn opisanych powyżej, choć niewątpliwie obciążenie A. Z. obowiązkiem zwrotu wynagrodzenia kuratora ustanowionego z urzędu oraz zwrotu kosztów procesu było niewątpliwie niewłaściwe, w aktualnej sytuacji procesowej nie było innego rozwiązania, jak uznać kasację Rzecznika Praw Obywatelskich za niedopuszczalną z mocy prawa, z uwagi na fakt, że jako kasacja wywiedziona na niekorzyść M. Z., **została ona złożona po upływie terminu określonego w art. 524§3 k.p.k.**, w którym możliwe byłoby jej uwzględnienie przez Sąd Najwyższy (stosownie do treści art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k.

Kierując się przedstawionymi względami, Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[SOP]

[ms]

